

De Ledenrekening bij Coöperatieve Zuivelfabrieken ¹

Bron: officieel Orgaan 6 jan. 1926 - nr1
'Vertaald' ²

Op de balansen van verscheidene coöp. zuivelfabrieken treft men reeds sedert jaren de rekening Ledenkapitaal aan, op die van een enkele sedert korten tijd een rekening, welke de naam Ledenschuld draagt. Elk dezer rekeningen heeft haar eigen geschiedenis.

De rekening Ledenkapitaal werd oorspronkelijk in het leven geroepen, met het doel de middelen vrij te maken, die de vereniging ter aflossing van hare schulden aan derden (b.v. in de vorm van een obligatielening) nodig had. Daartoe werd dan een gedeelte van het uit te betalen melkgeld ingehouden, waardoor een vordering van de leden op de vereniging ontstond, die onder het hoofd Ledenkapitaal werd geboekt.

Zo lezen wij in de oorspronkelijke modelstatuten voor een coöp. zuivelfabriek, ontworpen door de Commissie voor landbouwcoöperatie uit den Bond van Coöp. Zuivelfabrieken in Friesland, in Art. 63: *„Er zal jaarlijks ten laste van de exploitatierekening onder het hoofd „Leden-Kapitaal“, den leden zulk een bedrag te goed worden geschreven, als door het Bestuur noodig geacht zal worden ter verkrijging van de benodigde kasmiddelen voor de aflossing van de aangegane leningen“.*

Deze bepaling is later gepreciseerd in deze zin, dat de leden werd te goed geschreven, hetgeen de aflossing op de schulden der vereniging meer bedroeg, dan de afschrijving op haar door leningen verkregen bezittingen. Hierbij werd er van uitgegaan dat deze afschrijvingen de werkelijke waardevermindering van deze bezittingen zo dicht mogelijk nabij kwamen, omdat natuurlijk alleen bij die veronderstelling een meerdere aflossing een zuiver actief op de balans te voorschijn riep, dat voor vastlegging als Ledenkapitaal in aanmerking kwam.

Natuurlijk ontstond dit niet door de aflossing zelf, omdat daarbij slechts schulden en kasmiddelen of banksaldi tegen elkaar wegvallen, maar door het feit, dat om die meerdere aflossingen te doen plaats vinden, voor toename van kasmiddelen door het inhouden van melkgeld, moest worden zorggedragen. Bij een latere wijziging heeft men terecht het verband tussen afschrijving en aflossing losgelaten, zodat in de huidige modelstatuten nog slechts sprake is van de vorming van Ledenkapitaal op door het Bestuur vast te stellen wijze.

Het spreekt vanzelf, dat het Bestuur alleen als ingehouden melkgeld, dat voor de vorming van Ledenkapitaal in aanmerking komt, die bedragen zal beschouwen, die geen bepaalde bestemming in het bedrijf vinden. Alles wat als exploitatiekosten is aan te

¹ Zie: W. Keestra. Het aandeel der leden in hunne Coöperatieve Zuivelfabriek. K.J. Terpstra. Het Reservefonds en in verband daarmee de toetreding en uittreding van Leden bij de Coöperatieve Zuivelfabrieken, K. P. Frietema, Het financieel beheer aan onze Coöperatieve Zuivelfabrieken.

² vereeniging=vereniging; tuschen=tussen; leeningen-=leningen; zoodat=zodat;

merken, b.v. de afschrijvingen, kunnen daartoe natuurlijk niet gerekend worden. De vraag, in hoever speciale reserves, tot dekking van handelsverliezen, buitengewoon onderhoud of dienende om de middelen voor nieuwbouw te samen te brengen al of niet als bepaalde vormen van Ledenkapitaal zijn te beschouwen, zullen wij in verband met de opzet van dit artikel hier voorbijgaan.

De Ledenschuld, die gelukkig slechts op balansen van enkele coöp. verenigingen optreedt en op de balansen van coöp. zuivelfabrieken uit de aard van haar bedrijf op een enkele uitzondering na, in het geheel niet voorkomt, heeft haar ontstaan te danken gehad aan abnormale verliezen. Wij zeggen met bedoeling „abnormale” verliezen, omdat kleine verliesposten bij coöp. zuivelfabrieken, waarbij de melkprijs afhangt van de resultaten van het bedrijf, gemakkelijk door minder melkgeld uit te keren, kunnen worden weggewerkt.

In verband hiermee zou men als algemene regel dan ook voorop kunnen stellen, dat tekorten bij coöp. bedrijven eigenlijk niet behoeven voor te komen. Dit is juist, voor zover betreft normale en kleine verliezen, echter niet wanneer abnormale verliezen optreden. Deze kunnen zich voordoen, zodra in het algemeen de economische toestand van dien aard wordt, dat de post Debiteuren belangrijke risico's gaat bevatten, zoals dat na de oorlog het geval was en thans is, wanneer deze post de namen van buitenlandse firma's dekt.

Hiermee willen wij natuurlijk de buitenlandse afnemer niet in een zwart daglicht stellen, maar alleen te kennen geven, dat de economische toestand en speciaal de kredietnood van enkele Midden-Europese landen de handel daarop bijzonder riskant maakt,

Blijven de betalingen uit, blijkt b.v. een aan Duitsland verstrekt krediet ten onrechte verleend of wel wordt de zuivelfabriek dupe van handelaren, die zich als oplichters ontpoppen, - de laatste maanden hebben een aantal van deze gevallen opgeleverd - dan staat de zuivelfabriek plotseling voor een meer of minder groot verlies en doet zich de vraag voor hoe dit moet worden weggewerkt. De meest eenvoudige methode ware een omslag over de leden te heffen, in verhouding tot een bepaalden maatstaf, b.v. de in het laatste jaar of de laatste 5 jaar geleverde hoeveelheid melk.

Dat dit zijn bezwaren heeft, vooral wanneer het geleden verlies niet onbelangrijk is, behoeft eigenlijk geen nadere uiteenzetting. Het komt lang niet ieder gelegen plotseling een belangrijk bedrag te fourneren Deze moeilijkheid is te ontgaan door het besluit tot het vormen van een ledenschuld-rekening, waarop de schuld der leden individueel aan de vereniging wordt geboekt en waarmee deze tevens wordt erkend. De mogelijkheid bestaat dan, het verlies geleidelijk af te wikkelen, hetzij door deze ledenschuld-rekening te crediteren voor ingehouden melkgeld, hetzij door jaarlijks een bepaald bedrag over de leden om te slaan en de aldus verkregen stortingen daarop af te schrijven.

Het grote voordeel van de vorming van de ledenschuld komt voornamelijk tot uiting, wanneer leden de vereniging willen verlaten, zij zullen dan de op hun naam geboekte ledenschuld moeten voldoen, zodat geen gevaar voor uittreding is te duchten, louter om aan de gevolgen van bedrijfsverliezen, die anders alleen bij liquidatie op hen zouden drukken, te ontkomen. Een ander niet te onderschatten voordeel is gelegen in de omstandigheid dat nieuwe leden niet worden afgeschrikt tot een boven bedoelde vereniging toe te treden, omdat de vereniging als zodanig niet langer is belast, daar haar passief is omgezet in een schuldverhouding tussen de ten tijde van de vaststelling van

de ledenschuld bestaande leden en de vereniging. De bepaling, dat laatstgenoemde leden rente zullen moeten vergoeden over de op hun naam geboekte bedragen, heeft verder nog het voordeel, dat het bedrijf niet met de rentelast der ledenschuld, die haar tegenrekening in de regel in een bankschuld zal vinden, wordt belast. Hierdoor staat dus aan de toetreding van nieuwe leden bij overigens gunstige vooruitzichten generlei belemmering meer in de weg.

Wij gingen hierbij van de veronderstelling uit, dat de zuivelfabriek, die plotseling voor een betrekkelijk groot verlies kwam te staan, vrijwel geen reserves of ledenkapitaal had gevormd. Is dit wel het geval en wij wezen er reeds op, dat dit vaak voorkomt, dan zal het verlies, wanneer de aldus gereserveerde bedragen groot genoeg zijn, daaruit kunnen worden bestreden. Is dit slechts gedeeltelijk mogelijk, dan zal het resterende als Ledenschuld kunnen worden geboekt.

In verband met de boven ontwikkelde gedachtegang wil het ons praktisch voorkomen, dat de statuten van coöp. zuivelfabrieken de mogelijkheid openen tot het instellen van een „Ledenrekening“, die kan worden gecrediteerd voor de bedragen, die nu op de rekening Ledenkapitaal worden geboekt en gedebiteerd voor het aandeel van elk lid in een eventueel bedrijfsverlies. Gelukkig heeft tot dusver nog weinig behoefte bestaan aan een dergelijke rekening bij coöp. zuivelfabrieken maar de verhoging van de omzet, en de zo-even genoemde factoren, die op een toename van het risico aan de handel in zuivelproducten verbonden, duiden, maken de instelling van een ledenrekening van belang.

Als een bezwaar van deze regeling zou kunnen gelden, dat de ledenkapitaalvorming in het gedrang zou komen, door de geschapen mogelijkheid, enigszins belangrijke verliezen op het ledenkapitaal af te schrijven, wanneer zij niet uit de reserves kunnen worden bestreden. Bij enig nadenken moet dit argument echter geheel vervallen, omdat deze handelwijze aan de werkelijke toestand niets verandert. Wanneer geen ledenrekening op de bovenbedoelde wijze is geopend, dan zal het verlies evengoed moeten worden weggewerkt, omdat anders de toetreding van nieuwe leden wordt tegengegaan en de uittreding van leden in de hand gewerkt. Men komt dan voor het feit, omslaan over de leden, wat naar wij zagen grote bezwaren heeft, afschrijven van het ledenkapitaal, met dus hetzelfde resultaat, alleen met dit verschil, dat er nu geen mogelijkheid is, het verlies zonder statutenwijziging geleidelijk af te wikkelen, met al de zo juist geschetste voordelen, die zich vooral bij de toe- en uittreding van leden accentueren.

Wij menen derhalve, dat aan de coöp. zuivelbereiding een dienst wordt bewezen, wanneer in de statuten van coöp. zuivelfabrieken de mogelijkheid tot het aanhouden van een ledenrekening wordt neergelegd. Niet dat wij de toekomst voor de coöp. zuivelbereiding somber inzien, al zijn de risico's, die zij loopt de laatste tijd toegenomen, maar omdat zich bij de, door de nieuwe wet wenselijk geworden, statutenwijzigingen, een mooie gelegenheid voordoet, zich tegen onverhoopte verliezen uit een organisatorisch en boekhoudkundig oogpunt, o.i. op de meest juiste wijze te wapenen.

Leeuwarden.

R. KUPERUS.